משנה · אחרונים · לחם שמים · סדר נזיקין

לחם שמים על משנה עבודה זרה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם שמים על משנה עבודה זרה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-שמים-על-משנה-עבודה-זרה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ח 4
משנה ט 5
פרק ב 5
משנה א 5
משנה ב 6
משנה ג 6
משנה ה 6
משנה ו 6
משנה ז 6
פרק ג 7
משנה ג 7
משנה ד 7
משנה ה 7
משנה ו 7
משנה ח 8
משנה ט 8
פרק ד 8
משנה י 8
משנה יא 8
פרק ה 9
משנה ב 9
משנה ג 9
משנה ד 9
משנה ז 9
משנה ח 10
משנה ט 10
משנה יב 10

פרק א

משנה א

להלוותם פר"ח דווקא בחנם אבל ברבית שרי כו'. **קשיא** טובא. עחי"ג פא"נ (עע"ב) בס"ד.

משנה ב

לאחר אדיהן לשון הר"מ אבל אנחנו אנוסים כו'. **ועל** דרך זה אמרו (בגמרא ח"ב) ישראל שבח"ל. עובדי ע"ז בטהרה הם.

משנה ח

במחובר לקרקע דכתיב. לא תחנם.

ולא דווקא שבעת עממין. דבמתנת חנם אין טעם לחלק בין שבע אומות לשאר.

מיהו קשיא דכריתת ברית דכתיב אצל לא תחנם. אי בשאר אומות איירי. הכתיב גבי שלמה וחירם. ויכרתו שניהם ברית. עכ"ל תוס'.

ולדידי חזי לי דלק"מ. דודאי לא שנא כריתת ברית. לא שנא חניה בקרקע: הכל דבר אחד. בא"י דווקא הוא דאסירי. בין שבעה אומות. בין שאר אומות. ולא חלקה תורה בדברים הללו. שלא לכרות להם ברית להניחם בא"י. כי כל החונה בא"י ואינו מישראל. הרי הוא בכלל אותן עממין שאסרה תורה. ואמרה לא תחיה כל נשמה בא"י. אם אינה מקבלת עול אמונתנו ונכנסת בבריתנו. שא"כ הם עם כנען. כמו אותן השוכנים על הארץ מלפנים (עמ"ש בס"ד פ"ד דידים) שהרי ארץ כנען נקראת. ויושביה על שמה יקראו. ובמה יבדלו מאותן הראשונים. אם לא בהכנסם לדתנו. והיו עמנו לעם אחד. או שנעשו לפחות גרים תושבים. **אבל** בח"ל מותר להניח ולכרות ברית ולתת חניה גם לכל האומות. אין הפרש והבדל בין שבע אומות לשאר. כי שם הכל מותר לכל בשוה. והוא ענין כריתת ברית עם חירם וזולתו. וכן אפילו משבעה עממין אם פנו והלכו לארץ אחרת. הותרו בכריתת ברית. וכמ"ש בגרגשי. וגבעונים ה"ט כדקאמר קרא. אולי בקרבי אתה יושב. גו'. ואי לאו הכי. אין הכי נמי דשרו. ואע"ג דחירם בצור היה. וצור וצידון וכל גלילות פלשת לכנעני תחשב. ובכלל מתנת א"י הם. מכל מקום כל זמן שלא זכו ישראל להורישם. ונשארה ארצם להם. ולא נתיישבו בה ישראל. הרי היא נדונת כח"ל לענין זה. שלא הקפיד הכתוב אלא שלא ישכנו בינינו. שלא יבואו להחטיא אותנו. ולזה לא תועיל כריתת ברית להניחם לשבת עמנו ובקרבנו. כמ"ש יהושע לגבעונים. אבל כל שהם שוכנים בחלק מהארץ לבדם. ולא נתערבו בתוכנו. ולא יכולנו לגרשם. מותר לנו לכרות ברית עמהם. להיות בשלום יחדו. שלא להזיק זה לזה. אחר שההכרח הביא להניחם. ונחשבים כאילו

הם יושבים בח"ל. ואפילו מה שכבשו עולי מצרים. ולא כבשו עולי בבל. נחשב ח"ל ודינו כארץ העמים לכמה דברים. עיין קונדרס גדר ישוב א"י (עיין מ"ש בסמוך בס"ד) ונכון הדבר.

ובסוריא משכירין בתים ע"ק גדר ישוב א"י.

בא"י היינו כבוש עזרא. כי כבוש עולי מצרים. דינו כסוריא בלבד. למ"ד קדושה ראשונה ושניה יש להם. שלישית אין להם.

רי"א בא"י משכירין להם בתים כו'. צע"ג בזה. מאי דעתיה דר"י **ואע"ג** דהכא בא"י של ירושה שניה עסקינן. דראשונה בטלה לה מדין תורה. מכדי שמעינן לתלמודא שלהי פי"ד דר"י קסבר ירושת עזרא נמי לא קדשה לע"ל. א"ה מאי עדיפותא דא"י מסוריא השתא. הכא דתרתי בעינן. ובדרבנן לא גזר.

איברא במסקנא התם קדחי תלמודא. ודילמא קסבר תרומה בזמן הזה דאורייתא. וליכא למיקם עלה דמילתא. **מיהו** מידי ספקא לא נפקא. והו"ל לבעל סוגיא דהתם לאתויי מתני' דהכא סייעתא למר. ותיובתא למר. או מי נימא דאתיא לא כמר ולא כמר.

משנה ט

אף במקום שאמרו להשכיר כרע"ב לר"מ בסוריא כו' ולר"י אפילו בא"י. כלומר ודתנן במקום שאמרו ר"מ היא. תי"ט משמא דגמרא.

לא הבינותי כלומר זה. כי פירושו דרע"ב נראה מתנגד למ"ש בגמרא. וצ"ע.

לא לבית דירה כו'. נ"ל פשוט דווקא להשכיר לב"ד אסור. וטעמא משום שהבית הוא של ישראל. משא"כ במוכר. במקום שאמרו למכור לא הותנה שלא ימכרנו אלא לדור בו שאחר המכירה אינו של ישראל. ואין כאן שום איסור כלל. לכן לא הטיל בו התנא תנאי. גם א"א. דגוי הקונה לא ציית ליה. ולא יוכל ישראל למכור לעולם על אופן זה. ולכן תמהני ע"ל תו' בגמרא שתמהו על מה שנהגו עכשיו למכור כו' **עתי"ט** בשם ירושלמי שהביא הר"ן וסייעו מלישנא דמתני'. **ולי** משמע שאינו דיוק מכריח. שי"ל ובכל מקום. כמו וכן בכל מקום.

פרק ב

משנה א

נכרית מניקה בנה של ישראל ירושלמי שנאמר והיו מלכים אומניך וגו'. **ואף** למ"ד מצות בטלות לע"ל. הך קרא ליה"מ נאמר. וס"ל כמ"ד אין בין עה"ז ליה"מ. אלא שעבוד מלכיות בלבד.

משנה ב

אבל לא בינו לבינו ואם רואה במראה. מותר. ש"מ דאסמכתא בעלמא היא. ולא בלאו גמור. דלא ילבש גבר כו'. קאי ארואה במראה. והותר לצורך כל דהו. **ואין** לומר משום ספק נפשות הותר כאן. כי מי הצריכו לחזר אחר ספר נכרי. **ואפילו** את"ל דמיירי דלא שכיח ליה ספר ישראל. לא יספר כל עיקר. ויגדל פרע כל ימיו. ולא יהא רשע שעה אחת לפני המקום. לעבור על דברי תורה. **לכן** איסור זה ודאי הותר מכללו. כל שאינו עושה לקשוט דרך נשים. והולך אחר הכונה.

משנה ג

בשר הנכנס לע"א מותר ולא חיישינן שמא הוקצה לתקרובת ע"ז. כדאסרינן לשאת ולתת עם ההולכין לתרפות. מה"ט. דהזמנה לא מילתא בתקרובת **אע"ג** דלא שרי לזבוני להו אפי' מספק. מ"מ לא מתסר בהנאה. מספק דהזמנה. **ותו** אי איתא דאקלייה. לא הוה מזבין ליה. כדאי' בגמ' דריש פרקין.

משנה ה

שמעמידין אותן בקיבה כו'. ומשום בשר בחלב לא היה אסור. כיון שהבשר בפני עצמו מותר כו'. **עמ"ש** בס"ד במו"ק י"ד (ספ"ז).

משנה ו

ושלקות כל דבר שבשלו הנכרים. **והא** דנקט שלקות. דמשמע ירקות ששולקין אותן בלבד (דכותה שלקות דגמרא פכ"מ. וכדמפרש רש"י התם. **איברא** להתו' שם ג"כ הכל בכלל. ואפילו פרי העץ. עמ"ש בחי"ג שם בס"ד) ולא נסיב לישנא דבשול דכייל כל המבושל. וכדקרי להו תלמודא בכל דוכתא בשולי גוים.

י"ל בדיוק עשה זאת התנא. להשמיענו שאפילו דברים הנשלקים. שא"צ בשול גמור. רק שליקה בעלמא. שאינה רק בשול קל ומועט. ברתיחה אחת (עמ"ש בס"ד פ"י דתרומות) גם הן בכלל האיסור. כיון שדי להם בכך. וזהו בשולם. ואין צריך לומר תבשילים מוחלטים.

שדרכן לתת לתוכן יין אבל בידוע אסור כו' היינו שלפעמים נותנין בהן יין. **ואם** מיעוטא דמיעוטא הוא. עמ"ש בס"ד בתשובה על ענין הקאוי של גוים. ועל דג לאקס יבש.

משנה ז

אין בהם משום הכשר משקה צ"ע פ"ג דטהרות בתוספתא שהביא הר"ש.

וכבשין שאין דרכן כו'. ולא גזרינן אטו דרכן הר"ן. **ולי** נראה דקמ"ל. אע"ג דאיכא מיעוטא דעבדי. כיון דלאו דרכן ולא אורחייהו דרובא הוא. לא חיישינן למעוטא דלא שכיח ולא

ידיע. ולא עוד אלא אפילו נודע רק אחת. שבודאי אינה מערבת ואינו יודע ממי לקח. היא מצלת על הכל. וכענין שאמרו במחבואה דכהנות. ועמ"ש בס"ד בתשובה הנ"ל. **ולאפוקי** מבי דינא סריא דאסר דג מעושן (שקורין שטרויא ביקל) שהיו אוכלים אותו מעולם. בפני גדולי הדור השוקדים על תקנת הצבור. לא כהרי הבור.
ועלה של חלתית כאן נראה שחלתית אינה סם ושרף של אילן. אלא צמח הוא ויש לו קרטין. שהם פריו. וגם עלים. ואינו חלבנה. שהיא שרף אילן.

פרק ג

משנה ג
צורת חמה ולבנה מ"ש הר"מ בו. על הצורה שמייחסים הוברי השמים לשמש ולירח כו'. **אין** דבריו נראין להוציא הלשון ממשמעו. וכ"מ נמי בגמרא בהדיא דלא כוותיה.
אף הוא נעשה זבל עמ"ש בס"ד במו"ק י"ד (סימן כח).

משנה ד
אמר לו כו' וכשיצא כו'. ובירושלמי גרס כשיצא וכן נראה. לפי שבגמרא אמרו לא השיבו כלל במרחץ. שאסור להרהר בו בד"ת כו' תו' ור"ן.
ואע"ג דהירושלמי ס"ל דשואלין בהל' בית המרחץ בבית המרחץ. כמ"ש ר"ן בפרק כירה.
הני מילי. בדברים הצריכים למרחץ. כגון להדיח קרקע ולסוך בשבת. **אבל** בדברים שאינם מצרכי מרחץ. כגון הא דהכא. דאפילו לומר שאסור להשיב במרחץ. מודה הירושלמי נמי דאסור. כדאיתא התם בהדיא. דאוסר לומר שאסור להרהר. במקום מטונף. אע"ג דמהלכות מקום מטונף הוא דהוי. אפ"ה ס"ל דאסור.

משנה ה
מפני שיש בה תפיסת י"א ות"ק סבר הואיל ובתחלת נטיעתו לא נתכוין לעבדו. אין עבודתו כשנעשה מחובר אוסרתו. **היינו** בנטעו גרעין. אבל נטעו יחור. מודה ת"ק (ע"ל מ"ז בתי"ט. בשם רש"י ור"ן) דבתלוש ולבסוף חברו. כ"ע מודו. כמו בבית דבסמוך. **ודבר** זה נתעלם מרשב"א בתשובה. כמ"ש בס"ד במ"א.
כל מקום שאתה מוצא הר גבוה כו' לשון תו' בירושלמי פריך מבית הבחירה כו'. **לא** ידענא מאי קושיא.

משנה ו
ביתו סמוך לע"ז כשקדם הכותל לע"ז. **ע"ל** מ"ז.

לע"ז הבית ע"ז עצמו נעבד. כ"פ המפרשים. **ולענ"ד** אצ"ל כך. כי משנעבד לתשמיש ע"ז. בכל ענין אסור.
אבניו כו' מטמאין אפילו חלקו של ישראל. **לפי** שאין ברירה. כשנפל ואינו ניכר חלקו של ישראל.
כשרץ ראיתי בהקדמת פירוש המשניות להר"מ. מסדר טהרות. ז"ל והאב השני משמשי ע"א. טמאים הם כזית. כטומאת שרץ. ואפילו נשבר מהם דבר ויהיה בו כזית כו'. והנה לשון המשנה. אבניו ועציו ועפרו מטמאין כשרץ ע"כ.
נראה שהביא את זה. להוכיח מה שהקדים לבאר. שאפילו נשברו משמשי ע"א שמטמאין במגע. והוא מה שהקשו התו' ריש פרק ר"ע במסכת שבת. ולדידיה ניחא דמשמשין חמירי בהכי.
ותימה גדולה על דבריו הללו. דהא תנינן עלה. ר"ע אומר כנדה. ואי איירי במשמשין מי איכא מאן דאמר דמטמו כנדה. הא בין לרבה. בין לר"א. אליבא דר"ע. משו"ה אתקש לשרץ. למשמשין. והיא פליאה נשגבה. צ"ע בחבורו.
ויש ליישב אם תעמיק העיון בשטה דר"פ ר"ע.

משנה ח
שהנמייה כ"ה במשניות תי"ט. **אבל** הגרסא הנכונה והישרה היא הנבייה בבי"ת. והכי גרס נמי הערוך. וכן רד"ק בפירושו להושע (ט) והוא הפרח.

משנה ט
נטל ממנה עצים ישראל. **א"נ** גוי. בשפה לצרכה. מיהו בנטל הימנה כרכור. משמע ודאי. שנטל לעשות כרכור. והרי זה ודאי שלא לצרכה.

פרק ד

משנה י
וזרקה בחמתו בתי"ט. אבל כי זרק ממש. אפילו שלא בחמתו שרי. כצ"ל.

משנה יא
עד שיושיב שומר הקשו תו' תימה היינו רישא. דישראל ונכרי דרין בה. **ונ"ל** דהוה אמינא דרין בה בקבע דווקא בעינן. קמ"ל דאפילו מייתי שומר מעלמא (כדאיירי ודאי. דהא בשאין ישראל דר בה עסקינן הכא. אלא לפי שעה מושיב שם ישראל. בעת מלאכתו. ואח"כ הולך לו. וחוזר למקומו לביתו. שהוא דר שם) וקס"ד דאיכא למיחש. דילמא משתלי ושביק לגוי לחודיה. ואזיל לביתיה. היכא דקביע דדייר התם והדר אתא.

אשמעינן רבותא לקולא. דלא חיישינן להכי. כיון שהושיבו לכך. חזקה שליח עושה שליחותו. **ותו** אשמעינן חומרא נמי. דכה"ג הוא דסגי אע"ג דאינו יושב ומשמר. מאחר שיחדו לשמור. אבל לא סגי בישראל עובר דרך שם באקראי. דיוצא ונכנס כי האי. לא מהני. ואע"ג דשכיחי עוברים ושבים. כיון דלא קביעי. לא חשיבי.

פרק ה

משנה ב

כל שבהנאתו ע"פ רע"ב יש משביח ולבסוף פוגם כגון שומן בשר עם חמאה. **הלכתא** רבתא לדין בשר בחלב.

כגון חומץ כו' עתי"ט. ז"ל אבל בכלי שאינו ב"י כו'. כשנתבטל בו המאכל כו'. כבר נפגם טעמו וריחו לא עמד בו. **דעדיפא** הול"ל אפילו קדרה בת יומא. לא אפשר דלא פגמא פורתא (כדאיתא פרק אלו עוברים. ופרק גיד הנשה).

משנה ג

ויגוב הנקב. והוא פעל עומד (כעין נפעל מעצמו) לגזרת חסרי הנו"ן. בשקל יקום גוי. לא יגוש.

ותגוב המגופה.

משנה ד

כדי שיפתח כו' שלא תשבר כולה ר"ל כל המגופה.

משנה ז

משנכנסה לרשותם אסור ע"ל ריו"ו בתי"ט. אבל בהכנסה לחוד לא נאסר. שאין חצרו קונה לו בע"כ. **ודאי** לא עדיף מחמץ דעשאו הכתוב ברשותו. ואפ"ה גוי שנכנס ובצקו בידו. אינו עובר עליו. **פסק** כו' דמשיכה קונה.

באיזה מקום. עפ"ה דבתרא משנה ז'.

מדד עד שלא פסק הב"י מפרש דודאי נגע בו הגוי. ומשו"ה תנן מדד ולא משך. לכלול בו שאחר שמשכו נגע בו. **לא** הבנתי זה. דהא ודאי האי מדד במוכר עסקינן. דאי בלוקח מודד איירי. הא ודאי קאסר ליה מיד. אע"פ שלא משך ולא פסק **והשתא** היכי ליתני משך ולא מדד. דהוה אמינא איהו מדד נמי. צריכא למימר דמיו אסורין. **עכבת** גם עקבת בקו"ף. יש לו דמיון בכתוב בענין הלז. ולא יעקבם.

עכבת יין כתי"ט. ומ"ש הרע"ב שלא יצא כטפה או שתי טפין. לפום ריהטא כתב כן. דהשתא טפה אחת. שתים מיבעיא. **ואני** אומר אפילו בתלמוד. אין זה דקדוק. כמ"ש

בס"ד פ"ק דסוכה. שנמצא כך הרבה. **ואף** בלאו כדאמרי אינשי. נמי יל"פ. טפה שהיא כשתי טפין. דהיינו טופח על מנת להטפיח. וזה אמת נכון וברור בלשון ובענין. לפי דעתי. ודוק.

משנה ח

ע"ל רע"ב. ואם עירה התר כו' אסור. אפילו חבית מלאה לתוך טפה. **משום** דקמא קמא אתסר.

בתי"ט ד"ה ואוסר. צ"ל ומסקי. ע"ש והוא שיזרוק מצרצור. כצ"ל.

משנה ט

ושעיר המשתלח ל"ג.

הרי אלו עתי"ט שכתב. ולי אכתי קשיא ההיא דמעילה **עמ"ש** בס"ד שם.

משנה יב

יגעיל תי"ט. ומ"ש הרע"ב ואח"כ מגעילו כו' ובלבון שלא הצריך הרע"ב לסופן כו'. כצ"ל.

והמגיה בלשון התי"ט. לא הבין. חשב לתקן בלי דעת. לעשות לרוח משקל. והוא לו פנים קלקל.

שפה עמו"ק בי"ד סקפ"א.